

# Crisismanager Merkel redt Duits EU-voorzitterschap

Achtergrond - 21 december 2020 - Auteur: Marja Verburg

“Het is een pak van m’n hart”, zei Merkel na haar laatste top als EU-voorzitter half december in Brussel. Ze doelde op het akkoord over de EU-begroting en het coronaherstelfonds, dat de Europese regeringsleiders op het laatste nippertje hadden bereikt. Door de veto’s van Polen en Hongarije dreigde de deal, die in juli na zeer taaie onderhandelingen tot stand was gekomen, alsnog te mislukken. Maar op 11 december stond na afloop van de top een goedgehumeurde Merkel de pers te woord. Een terugblik op het Duitse EU-voorzitterschap.

De begroting en het noodfonds, ter waarde van 1,8 biljoen euro, zijn gered. Ook zijn de regeringsleiders het op de top eens geworden over strengere klimaatdoelstellingen. In 2030 moet de CO2-uitstoot met 55 procent ten opzichte van 1990 zijn gedaald. Dat was tot nu toe 40 procent. Daar had Merkel graag een nacht gemiste slaap voor over, [zei ze](#). “Ik wil me niet voorstellen wat er zou zijn gebeurd als we zo’n resultaat niet hadden kunnen bereiken.”

Geen slecht resultaat voor een voorzitterschap dat gedomineerd werd door de coronacrisis. Dat vond Merkel zelf ook. Ze had plezier beleefd aan het Duitse EU-voorzitterschap, [zei ze](#).

Vóór de coronacrisis was de hoop dat het grote Duitsland schot zou kunnen brengen in een aantal langsepende Europese kwesties, zoals het migratiebeleid, de klimaatdoelstellingen, de meerjarenbegroting en de relatie met China. Toen kwam corona en was de vraag of er überhaupt nog iets anders op de agenda zou komen te staan dan deze nieuwe crisis het hoofd te bieden.

## Frans-Duits plan

Tot veler verrassing kwam Merkel, nog voor het Duitse voorzitterschap begon, samen met de Franse president Macron met een [plan voor een coronaherstelfonds](#). Daarvoor had ze zelfs gemeenschappelijke Europese schulden over: een opmerkelijke draai, want die waren voor Merkel altijd uit den boze geweest. Maar, [zo legde ze in de zomer uit](#), het antwoord op de coronacrisis moet

een sterker Europa zijn.

De pandemie heeft aangetoond hoe kwetsbaar Europa is, vindt Merkel  
De pandemie heeft aangetoond hoe kwetsbaar Europa is, aldus de Duitse kanselier. De EU moet daarop reageren met subsidies voor zwaar getroffen lidstaten en met intensievere politieke samenwerking. In haar persconferentie op 11 december sprak ze over een Europese gezondheidsunie, die er wat haar betreft moet komen.

Merkel had in juli al haar vaardigheden als crisismanager nodig om de EU-leiders op een lijn te krijgen. Onder meer Nederland had veel bezwaren tegen het coronaherstelfonds. Met vier dagen en nachten onderhandelen werd het een van de langste EU-marathonsessies ooit. Maar toen lag er wel een [akkoord](#) over het herstelfonds en over de meerjarenbegroting.

### Rechtsstaatclausule

Het akkoord dreigde de afgelopen weken alsnog te worden getorpedeerd door Polen en Hongarije. Steen des aanstoots was de rechtsstaatclausule die aan de meerjarenbegroting was toegevoegd: lidstaten die zich niet aan de regels van de rechtsstaat houden, kunnen worden bestraft met kortingen op EU-subsidies. Dat was tegen het zere been van Polen en Hongarije, die met hun schendingen van de rechtsstaat, persvrijheid en de vrijheid van meningsuiting al een aantal jaar zwaar onder vuur liggen. Zij dreigden hun veto uit te spreken tegen de begroting en het herstelfonds, hoewel dat betekende dat ze zelf heel wat geld zouden mislopen.

Het lukte Merkel om voorafgaand aan de EU-top in aparte gesprekken met Polen en Hongarije tot een compromis te komen

Het lukte Merkel om voorafgaand aan de EU-top in december in aparte gesprekken met de Poolse en Hongaarse regeringsleiders tot een compromis te komen: de rechtsstaatclausule wordt op 1 januari 2021 van kracht, maar Polen en Hongarije kunnen zich weren tegen te toepassing ervan en de clausule wordt ter controle voorgelegd aan het Europees Gerechtshof. En zo kon iedereen zonder gezichtsverlies huiswaarts keren.

Niet dat daarmee de problemen van tafel zijn. Zo lijkt een akkoord over een gemeenschappelijk migratiebeleid - het project van de Duitse minister van Binnenlandse Zaken Horst Seehofer - er niet meer in te zitten. Merkel zelf noemde de samenwerking met Turkije en de relatie met China als punten waarop ze graag meer resultaat had geboekt. De groots opgezette EU-China-top, die in september in Duitsland had moeten plaatsvinden, kon vanwege corona niet doorgaan. Met

de [Chinese interventies in Hongkong](#) waren dat sowieso hele moeilijke gesprekken geworden.

## Spagaat

Het tekent de spagaat waarin Duitsland zich bevindt in relatie tot China, maar ook in de relatie tot Hongarije en Polen. Waar andere landen zich uitspreken voor hardere maatregelen tegen schendingen van de rechtsstaat, de democratie en de vrijheid van meningsuiting, blijft Merkel het compromis zoeken. “Duitsland is veel meer dan andere landen afhankelijk van een goed functionerende interne markt” zei Hans von der Burchard, journalist van de Europese nieuwssite Politico.eu, onlangs in de [podcast 'Achtung Europa'](#). Duitse auto-onderdelen worden in Oost-Europese landen als Hongarije geproduceerd, de auto's worden in Duitsland in elkaar gezet en vervolgens naar diezelfde landen en naar China verkocht. “Dat wordt ook wel tegen Merkel gebruikt, dat mensen zeggen: jullie hebben helemaal geen zin om echte rechtsstaat-sancties aan Polen en Hongarije op te leggen want wat jullie Duitsers eigenlijk belangrijk vinden, is dat de economie goed draait.”

'Duitsland is veel meer dan andere landen afhankelijk van een goed functionerende interne markt'

De uitwerking van het klimaatakkoord kan ook nog tot behoorlijk wat conflicten leiden de komende jaren, als moet worden vastgelegd wat de lidstaten moeten bijdragen aan dat doel. Het betekent voor Duitsland zelf ook werk aan de winkel. Milieu-organisaties en wetenschappers vragen zich bovendien af of de afgesproken 55 procent wel genoeg is om de opwarming van de aarde tot 1,5 graad te beperken, zoals in 2015 in Parijs is afgesproken.

Dat neemt niet weg dat het Duitsland als EU-voorzitter gelukt is een Europese crisis af te wenden en belangrijke knopen door te hakken. De tijd moet leren of het genoeg is voor de Europese Unie om vooruit te komen. De EU moet het na volgend jaar in ieder geval zonder crisismanager Merkel doen. Die gaat na de volgende Duitse verkiezingen in de herfst van 2021 met pensioen.

*Dit artikel verscheen ook in [de Hofvijver](#), de nieuwsbrief van het Montesquieu Instituut*

*Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://duitslandinstituut.nl).*

Artikel:

<https://duitslandinstituut.nl/artikel/41438/crisismanager-merkel-redt-duits-eu-voorzitterschap>